

Особливості перебігу спонтанних внутрішніх біліарних нориць

В.І. Русин¹, К.Є. Румянцев¹, Ф.М. Павук¹, О.І. Петричко²

Ужгородський національний університет, медичний факультет, ¹кафедра хірургічних хвороб, ²кафедра анатомії людини та гістології, Ужгород

Реферат

Спонтанні внутрішні біліарні нориці (СВБН) – одне із ускладнень жовчнокам'яної хвороби (ЖКХ), а також запальних, дегенеративно-дистрофічних і онкологічних захворювань органів, які розташовані близько до гепатобіліарної зони – таких як шлунок, дванадцятипала кишка, тонка і товста кишки, інші органи. Холецисто-холедохельні нориці спостерігалися у 84 пацієнтів (43,6%), з яких синдром Міріззі (СМ) I та II типу становить відповідно у 76 (91,5%) та у 8 (8,5%) пацієнтів. Механічна жовтяниця та холедохолітіаз спостерігалися найчастіше у хворих з СВБН – відповідно у 86 (44,7%) та у 80 (41,6%) пацієнтів. Гнійний холангіт діагностовано у 9 (4,6%) та гострий панкреатит у 6 (3,1%) пацієнтів. Основним вибором оперативного втручання є холецистектомія 132 (69%) пацієнтів, у поєднанні з холедохотомією та літоекстакцією 107 (56%) пацієнтів.

Ключові слова: спонтанні внутрішні біліарні нориці, синдром Міріззі, механічна жовтяниця, холедохолітіаз

Features of of spontaneous internal biliar fistulas

Rusyn V.I., Rumiantsev K.Ie., Pavuk F.M., Petrychko O.I.
Uzhhorod National University, Uzhhorod

Abstract

Spontaneous internal biliary fistulas (SIBF) is one of the complications of gallstone disease (GD), as well as inflammatory, degenerative-dystrophic and oncological diseases of organs located close to the hepatobiliary zone – such as the stomach, duodenum, small intestine and small intestine, other organs. The frequency of cholecystial cholecystectomy was 84 patients (43.6%), of which 76 (91.5%) and 8 (8.5%) patients had Myrizzi (SM) type I and type II syndrome. Mechanical jaundice and choledocholithiasis was observed most frequently in patients with SIBF -86 (44.7%) and 80 (41.6%) patients. In the second place purulent cholangitis in 9 (4.6%) and acute pancreatitis was found in 6 (3.1%). The main choice of surgical intervention is cholecystectomy 132 (69%), along with choledochotomy and late extraction 107 (56%).

Key words: Spontaneous internal biliary fistulas, Myrizzi syndrome, mechanical jaundice, choledocholithiasis

Вступ. Спонтанні внутрішні біліарні нориці (СВБН) між жовчними шляхами і травним каналом є рідкісними патологічними утвореннями. Здебільшого вони виникають між жовчним міхуром або термінальним відділом спільної жовчної протоки і дванадцятипалою кишкою (ДПК) при жовчнокам'яній хворобі [1]. Рідше причиною нориць є пенетруючі пептичні виразки спільної жовчної протоки і дванадцятипалої кишки [1,2] або неопластичний процес з розпадом.

За даними Stagnitti F. зі співавторами [1], найчастіше трапляються холецистодуоденальні нориці (68%), рідше трапляються холецисто-товстокишкові (13,6%), холедоходуоденальні (8,6%), холецистошлуноківі (4,9%) та нориці між лівою печінковою протокою і ДПК (4,9%). Важливо також відзначити, що 89,5% хворих з холецистоентеральними норицями мали обструкцію спільної жовчної протоки внаслідок синдрому Міріззі [1,5].

Синдром Міріззі (СМ) – це незвичайна форма холецистолітіазу, при якій конкременти, фіксовані в міхуровій протоці або в кишені гартмана жовчного міхура, можуть здавлювати загальну печінкову протоку, викликаючи механічну жовтяницю; це запально-деструктивний процес в ділянці шийки жовчного міхура (ЖП) і загальної печінкової протоки, викликаний конкрементом, приводить до стенозу загальної печінкової протоки та утворення міхурово-холедохельної нориці [1].

За даними літератури, він трапляється в середньому у 0,25–6% хворих з різними формами жовчнокам'яної хвороби (ЖКХ) [1,2,3,4,5,6,7,8]. До оперативного втручання синдром Міріззі правильно діагностується з використанням всього комплексу сучасних методів лише в 12,5–22% випадків [1,2,3].

Мета дослідження. Проаналізувати частоту виникнення та особливості перебігу спонтанних внутрішніх біліарних нориць на базі хірургічного відділення ЗОКЛ ім. Андрія Новака.

Матеріали та методи. Нами проведено аналіз даних 12000 холецистектомій, виконаних в хірургічному відділенні ЗОКЛ ім. Андрія Новака з 1997 по 2017 роки. Серед цієї кількості у 192 пацієнтів спостерігали СВБН та СМ. Частота спонтанних внутрішніх біліарних нориць склала 1,6%.

При дослідженні пацієнтів розподілено на групи за статтю таким чином: чоловіків – 61 (31,7%); жінок – 131 (68,3%). Середній вік пацієнтів коливається в межах від 37 до 80 (в середньому – 66,4 року).

Етіологія СВБН, встановлена за даними анамнезу та клінічних проявів, а також інтраопераційно: у 184 (96%) – результат ЖКХ, у 8 (4%) – результат виразкової хвороби шлунку або ДПК.

Результати досліджень та їх обговорення. За локалізацією СВБН розподілились таким чином (табл. 1):

Розподіл спонтанних внутрішніх біліарних нориць за локалізацією

Локалізація спонтанних внутрішніх біліарних нориць	Кількість, (n=192)	%
Холецисто-холедохеальні нориці:	84	43,6%
- синдром Міррізі I типу	76	91,5%
- синдром Міррізі II типу	8	8,5%
Холедохо-дуоденальні нориці	22	11,4%
Холецисто-печінкові нориці	5	2,6%
Комбіновані нориці	6	3,1%
Холецисто-дуоденальні нориці	57*	29,6%
Холецисто-гастральні нориці	23*	11,9%
Холецисто-товстокишкові нориці	12*	6,2%

* Враховано повторюваність пацієнтів.

Як показано в таблиці 1, холецисто-холедохеальні нориці спостерігалися у 84 пацієнтів (43,6%), з яких СМ I та II типу встановили відповідно у 76 (91,5%) та у 8 (8,5%) пацієнтів. Холецисто-дуоденальну норицю діагностовано у 57 пацієнтів, холецисто-гастральну норицю – у 23 пацієнтів, холецисто-товстокишкову норицю – у 12 пацієнтів та у 22 пацієнтів діагностовано холедоходуоденальну норицю. Холецисто-печінкові та комбіновані нориці склали відповідно 5 та 6 пацієнтів.

Серед захворювань органів гепатопанкреатодуоденальної ділянки СМ займає особливе місце. Це пояснюється такими факторами: протиріччями у визначенні різними авторами морфологічної сутності патологічних змін, що становлять основу синдрому; причинами його розвитку, крім ЖКХ, є безкам'яний холецистит, функціональні зміни жовчних протоків та пухлинні захворювання; до теперішнього часу залишаються не цілком з'ясованими основні етапи розвитку патологічного процесу.

За даними літератури, частота холецистокишкових нориць складає від 0,27% до 0,9% [1], причому, найбільш часто трапляється нориця між

жовчним міхуром і дванадцятипалою кишкою. При цьому ХТН нориця стоїть на 2 місці [19,1]. При порівняльному аналізі 10588 послідовно виконаних холецистектомій Х.У. Li et al. (2017) було лише 5 хворих з ХТН (0,05%) [18]. Проведений аналіз літератури, опублікованої з 1950 по 2006 рік, показав частоту даної патології в 0,06–0,14%, в середньому публікується 5–9 випадків у рік [1].

Клінічна картина захворювання складається із симптомів, характерних для гострого і хронічного холециститу з розвитком механічної жовтяниці. Частішими та характерними симптомами були біль, жовтяниця і симптоми холангіту (озноб, підвищення температури тіла). Характерним є також тривалий анамнез ЖКХ. Ступінь вираженості больового синдрому, поява жовтяниці (транзиторної або стійкої) та диспепсії варіює в широких межах. Постійний помірний біль і жовтяниця спостерігаються у 60-100% спостережень, при міхурово-холедохеальній нориці – жовтяниця більш часта ознака захворювання [1,2].

Клінічні особливості спонтанних внутрішніх біліарних нориць розподілились таким чином (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл пацієнтів за клінічними проявами

Як видно на рисунку 1, напади холециститу з проявами жовчної коліки спостерігались у 184 (96%) пацієнтів. Гострий холецистит супроводжувався болем в ділянці правого підбер'я, підвищенням температури, позитивними с-мами Ортнера, Мюссі-Георгієвського, лейкоцитозом із зсувом лейкоцитарної формули спостерігались у 8 (4,1%) пацієнтів. Прояви механічної жовтяниці виявлено у 86 (44,7%) хворих. Гнійний холангіт спостерігали у 9 (4,6%) пацієнтів. Гострий панкреатит встановлено у 6 (3,1%) пацієнтів. Холедохолітиаз встановлено у 80 (41,6%) пацієнтів та

у 1 пацієнта виявлена пухлина жовчного міхура, що становить 0,5% від загальної кількості хворих з СВБН.

При I типі СМ операцією вибору є холецистектомія, яка завершується зовнішнім дрениванням холедоxa або без нього [1]. При II типі оптимальним методом є субтотальна холецистектомія з пластикою дефекту холедоxa клаптом жовчного міхура, з холедоходуоденальним анастомозом або зовнішнім дрениванням холедоxa. Вибір оперативних втручань із приводу СВБН проілюстровано в таблиці 2.

Таблиця 2

Види оперативних втручань із приводу СВБН

Вид оперативного втручання	Кількість (n, %)
Холецистектомія	132 (69%)
Ліквідація нориці	46(24%)
Холедохотомія, холедохолітоекстракція	107(56%)
Папілосфінктеротомія	38(20%)
Дренивання холедоxa за Кером	103(54%)
Ендоскопічна ліквідація супрадуоденальної нориці	18(9,3%)

* Враховано повторюваність оперативних втручань

Як видно з таблиці 2, основним вибором оперативного втручання є холецистектомія 69% у поєднанні з холедохотомією та літоекстакцією 107 (56%). Ліквідацію нориці виконано у 46 пацієнтів, що склало 24% від загальної кількості. Папілосфінктеротомія була виконана у 38 пацієнтів (20%), у 10 з них надалі виконана холецистектомія у поєднанні з холедохотомією та літоекстакцією. У 103 пацієнтів (54%) оперативне втручання включало дренивання холедоxa за методом Кера. Ендоскопічна ліквідація супрадуоденальної нориці (холедоходуоденальна) була виконана у 18 пацієнтів (9,3%).

Висновки. 1. Частота холецисто-холедохельних нориць склала 84 пацієнти (43,6%) з яких СМ I

та II типу становить відповідно 76 (91,5%) та 8 (8,5%) пацієнтів.

2. Серед клінічних проявів механічна жовтяниця та холедохолітиаз спостерігалась найчастіше у хворих з СВБН – 86 (44,7%) та 80 (41,6%) пацієнтів. На другому місці гнійний холангіт у 9 (4,6%), гострий панкреатит встановлено у 6 (3,1%).

3. Основним вибором оперативного втручання є холецистектомія 132 (69%) у поєднанні з холедохотомією та літоекстакцією 107 (56%). Часто оперативні втручання з приводу СВБН закінчуються дрениванням холедоxa за методом Кера – 54% пацієнтів. Пацієнтам з холедоходуоденальними норицями 18 (9,3%) виконувалась ендоскопічна ліквідація супрадуоденальної нориці.

Інформація про конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів при виконанні наукового дослідження та підготовці даної статті.

Інформація про фінансування. Автори гарантують, що вони не отримували жодних винагород в будь-якій формі, здатних вплинути на результати роботи.

Особистий внесок кожного автора у виконання роботи:

Русин В.І. – розробка концепції і дизайну дослідження, аналіз отриманих даних, редагування;

Румянцев К.Є. – збір матеріалу дослідження, аналіз отриманих даних;

Павук Ф.М. – збір матеріалу дослідження, аналіз отриманих даних, підготовка тексту статті;

Петричко О.І. – збір матеріалу дослідження, аналіз отриманих даних.

Список використаної літератури

1. Tanwar S, Mawas A, Tutton M, Riordan D. Successful Endoscopic Management of Bouverets Syndrome in a Patient with Cholecystoduodenocolic Fistulae. Case Reports in Gastroenterology. 2008;2(3):346-350.
2. Misra C. Spontaneous choledochoduodenal fistula complicating peptic ulcer disease – a case report. Surgery Today. 1989;19:3.
3. Shah P. Choledochoduodenal fistula complicating duodenal ulcer disease (a report of 3 cases). J. Postgrad. Med. 1990;36:167.

4. Stagnitti F. Biliodigestive fistulae and gallstone ileus: diagnostic and therapeutic considerations. Our experience. *Giornale di Chirurgia - Journal of Surgery*. 2014;.
5. Beltran M, Csendes A, Cruces K. The Relationship of Mirizzi Syndrome and Cholecystoenteric Fistula: Validation of a Modified Classification. *World Journal of Surgery*. 2008;32(10):2237-2243.
6. Akhaladze G.G., Kotovskiy A.Ye., Unguryanu T.V., Gal'perin E.I. Синдром Mirizzi - причина ятрогенных повреждений гепатокхоledokha. *Хирургия*. 2009;7:21-3. [In Russian].
7. Alidzhanov FB, Rizayev KS, Boynazarov IKH. Rol' endoskopicheskogo retrogradnaya pankreatokholangiografii v diagnostike sindroma Mirizzi, obuslovlennyy kholestsistolichnyy svishch. *Annaly khir. gepatologii*. 2006;11:3. [In Russian].
8. Gal'perin EI, Akhaladze GG, Kotovskiy Aye. Синдром Mirizzi: osobennosti diagnostiki i lecheniya. *Ann. khir. gepatologii*. 2006;11(3):7-10. [In Russian].
9. Dutka YaR. Osoblyvosti diahnozyky y khirurhichnoho likuvannya Khvorov na syndrom Miritstsi II. *AML XIV*. 2008;1(2):89-91. [In Ukrainian].
10. Kondratyuk OP. Laparoskopichen korektsiya syndrom Mirizzi. *Shpytal'na khirurhiya*. 2001;2:67-8. [In Ukrainian].
11. Nychytaylo MYu, Kondratyuk OP, Lytvynenko OM. Diahnozyka ta khirurhichna likuvannya syndrom Miritstsi. *Klinichna khirurhiya*. 2000;10:33-5. [In Ukrainian].
12. Revyakin VI, Savel'yev VS. Diagnostika i lecheniye sindroma Mirizzi. 50 lektsiy po khirurgii, pod. red. V.S. Savel'yeva. 2006:413-22. [In Russian].
13. Savel'yev VS, Revyakin VI. Синдром Mirizzi (diagnostika i lecheniye). *Meditsina*. 2003:112. [In Russian].
14. Sheyko SB, Maystrenko NA., Pryadko AS. Takticheskiye i tekhnicheskiye aspekty sovremennogo lecheniya bol'nykh s sindromom Miritstsi (soobshcheniye 2). *Vestnik khirurgii*. 2009;4:25-9. [In Russian].
15. Brekhi YeI, Brykov IV, Aksenov IV, Andrianov GA. Laparoskopicheskaya kholestsistektomiya i korektsiya nekotoryaya yeye oslozhneniya. *Kremlevskaya meditsina. Klinicheskyy vestnik*. 2000;2:13-6. [In Russian].
16. Vakulin GV, Novosel'tsev AYe, Gviniashvili G.G. Opyt lecheniya bol'nykh s sindromom Mirizzi. *Annalyz khir. gepatologii*. 2006;11. [In Russian].
17. Greyasy VI, Perfil'yev VV, Shchepkin SP. Diagnostika i khirurgicheskaya taktika pri syndrome Mirizzi *Хирургия*. 2008;11:31-4. [In Russian].
18. Li XY, Zhao X, Zheng P, Kao XM, Xiang XS, Ji W. Laparoscopic management of cholecystoenteric fistula: A single-center experience. *J Int Med Res*. 2017 Jun;45(3):1090-7. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28417651> DOI: 10.1177/0300060517699038.
19. Antonacci N, Taffurelli G, Casadei R, Ricci C, Mori F, Mimmi F. Asymptomatic cholecystocolonic fistula: a diagnostic and therapeutic dilemma. *Case Rep Surg*. 2013 March 25; Volum 2013: 1- 3. Available from: <https://www.hindawi.com/journals/cris/2013/754354/> DOI: 10.1155/2013/754354.
20. Reddy AK, Dennett ER. Cholecystocolonic fistula: a rare intraluminal cause of large bowel obstruction. *BMJ Case Rep*. 2016 Aug 31. Available from: <http://casereports.bmj.com/content/2016/bcr-2016-217141.extract> DOI: 10.1136/bcr-2016-217141.
21. Costi R, Randone B, Violi V, Scatton O, Sarli L, Soubrane O, et al. Cholecystocolonic fistula: facts and myths. A review of the 231 published cases. *J Hepatobiliary Pancreat Surg*. 2009;16(1):8- 18. Available from: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00534-008-0014-1> DOI: 10.1007/s00534-008-0014-1.
22. Nazyrov FG, Akbarov MM, Nishanov MSH. Diagnostika i lecheniye sindroma Mirizzi. *Хирургия*. 2010;4:67-73. [In Russian].
23. Nychytaylo MYu, Kondratyuk OP, Lytvynenko O.M. Diahnozyka ta khirurhichne likuvannya syndromu Miritstsi. *Klinichna khirurhiya*. 2000;10:33-35. [In Ukrainian].
24. Rusyn VI, Rusyn AV, Rum'yantsev KYe. Khirurhichne likuvannya syndromu Mirizzi. *Shpytal'na khirurhiya*. 2000;3:132-134. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 29.01.2018 р.